

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Wydział Społeczno-Ekonomiczny

Instytut Nauk o Polityce i Administracji

Rozprawa napisana pod kierunkiem naukowym
ks. prof. dra hab. Janusza Węgrzeckiego

Podmiotowe uwarunkowania sprawczości władzy. Studium wybranych teorii władzy

Mgr Dominik Tylka

STRESZCZENIE

Cel badawczy, realizacji którego niniejsza rozprawa jest wyrazem, zawiera się w odpowiedzi na główne pytanie badawcze, które brzmi następująco: *Jakie znaczenie dla zrozumienia problemu władzy w teoriach władzy społecznej ma rozpoznanie ujętego w nich problemu podmiotowości?* Sformułowano cztery pytania szczegółowe, które mają umożliwić znalezienie tej odpowiedzi. Określają one przy tym logikę wyvodu i strukturę pracy. Brzmia one w następujący sposób: 1) *Które dwie teorie władzy społecznej, wspólnie w największym stopniu reprezentują dyskurs na temat władzy społecznej?* 2) *Jak rozumiany jest związek problemów władzy i podmiotowości w teorii władzy Michela Foucaulta?* 3) *Jak rozumiany jest związek problemów władzy i podmiotowości w teorii władzy Stevena Lukesa?* 4) *W jaki sposób określone rozumienie podmiotowości wiąże się z określonym rozumieniem władzy w analizowanych teoriach władzy społecznej?*

W pierwszym rozdziale został zarysowany aktualny stan badań w odniesieniu do dwóch problemów – podmiotowości oraz władzy. Wskazano i uzasadniono wybór teorii władzy społecznej jako właściwego przedmiotu badań. Oparto go na 1) obecnych w literaturze ujęciach dyskursu na temat władzy, 2) zbiorze obecnych w dyskursie charakterystyk władzy, a także 3) propozycji problemowego ujęcia dyskursu przy pomocy siedmiu osi problemowych zakreślających granice pola problemowego władzy społecznej. W efekcie pozytywnie zweryfikowano pierwszą szczegółową hipotezę badawczą, która brzmi: *Teorie władzy Michela Foucaulta i Stevena Lukesa w największym stopniu wspólnie reprezentują dyskurs na temat władzy społecznej.*

W drugim rozdziale została przeprowadzona wieloaspektowa analiza teorii władzy Michela Foucaulta pod kątem rozpoznania związku między określonym rozumieniem podmiotowości, a władzą i jej aspektem sprawczym. W efekcie przeprowadzonej rekonstrukcji analitycznej wykazano podwójne warunkowanie władzy, zgodnie z którym: 1) ludzka egzystencja co do zasady jest określana przez władzę; 2) współczesne formy władzy są określone przez przyjęte, humanistyczne rozumienie człowieka. Pozytywnie zweryfikowana hipoteza szczegółowa brzmi: *W teorii władzy Michela Foucaulta podmiotowość jest zarówno produktem jak i uwarunkowaniem działania władzy.*

Rozdział trzeci został poświęcony teorii władzy Stevena Lukesa. Szczególna uwaga jest w nim poświęcona trzem zagadnieniom: 1) trójwymiarowości władzy i osadzeniu takiego jej ujęcia w określonym kontekście dyskursywnym, 2) powiązaniu problemu władzy z kategorią realnych interesów oraz 3) normatywnemu charakterowi teorii wyrastającej z nurtu badań empirycznych. Wskutek przeprowadzonej analizy została pozytywnie zweryfikowana następująca hipoteza szczegółowa: *W teorii władzy Stevena Lukesa władza wyraża możliwość podmiotowego sprawstwa w odniesieniu do realnych interesów swoich i innych osób.*

Czwarty rozdział stanowi próbę uporządkowania pola problemowego odsłoniętego w rozdziałach poprzednich. Służyć ma temu odniesienie związku podmiotowości i władzy w badanych teoriach do trzech, wspólnych kategorii: 1) konceptu wiedzy, 2) konceptu społeczeństwa oraz 3) konceptu państwa. Hipoteza szczegółowa, która została pozytywnie zweryfikowana brzmi następująco: *Określone rozumienia podmiotowości i władzy w analizowanych teoriach władzy społecznej wiążą się ze sobą poprzez podstawowe założenia konceptu wiedzy, społeczeństwa i państwa.*

Odpowiedzi na wskazane pytania szczegółowe stanowią podstawę do pozytywnej weryfikacji głównej hipotezy badawczej sformułowanej w odpowiedzi do głównego pytania badawczego, która brzmi następująco: *Rozpoznanie problemu podmiotowości w teoriach władzy społecznej jest niezbędne dla zrozumienia problemu władzy.*